

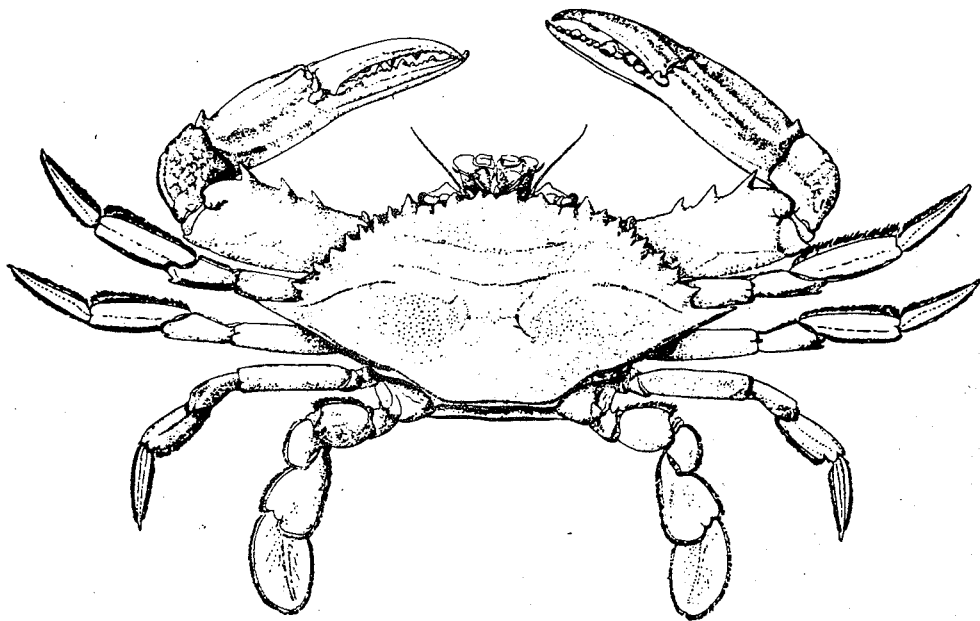
VESTIGT DE BLAUWE ZWEMKRAB, CALLINECTES SAPIDUS, ZICH BLIJVEND IN DE ZUIDELIJKE NOORDZEE ?

G. RAPPÉ

Al enige tijd liep ik met het idee een artikeltje in de vorm van een oproep te maken over *Callinectes sapidus* Rathbun, 1896, de Blauwe Zwemkrab. Aanleiding daartoe vormden de recente waarnemingen van de Westerschelde, vooral in de omgeving van Terneuzen (Adema, 1982; 1983), vanwaar een belangrijk kanaal naar Vlaanderen vertrekt. Toen mij onlangs ook een waarneming van Frans-Vlaanderen ter ore kwam, waardoor onze kust figuurlijk in de greep van de Blauwe Zwemkrab kwam liggen, leek de tijd meer dan rijp om in de pen te klimmen.

Callinectes sapidus, de 'Blue Crab', is een grote zwemkrab die oorspronkelijk afkomstig is van de Amerikaanse oostkust. Herkenning stelt geen enkel probleem. Het rugschild is breder dan lang, wat nog versterkt wordt door het feit dat de meest zijwaarts gerichte tanden erg lang zijn. De breedte over de zijstekels gemeten kan tot 225 mm bedragen. Tussen de zijsteking en het oog staan telkens 8 regelmatig driehoekige tanden en tussen de ogen vier breed driehoekige tanden. Kleur van het rugschild is olijfgroen tot blauwachtig groen. De soort dankt zijn Engelse en daarvan afgeleide Nederlandse naam aan de blauwe kleur van de poten, vooral aan de onderzijde van de scharen. Verder kunnen stekels op de poten en de schaarpunten rood gekleurd zijn. Het vijfde potenpaar is sterk afgeplat, als van andere zwemkrabben.

In zijn oorspronkelijk areaal, dat zich uitstrekt langs de Westatlantische kusten, van Cape Cod (mogelijks ook Nova Scotia) tot Uruguay, is de soort lokaal van commercieel belang. Het is vb. de meest gegeerde soort aan de oostkust van de Verenigde Staten, met een jaaromzet van 10-35.000 ton. Vooral de zachte, pas vervelde dieren zijn erg in trek (Gosner, 1979). Dit verklaart vb. het aanspoelen in Europa van gekookte exemplaren zoals in augustus 1950 bij Vlissingen en mei 1967 op Schiermonnikoog. Beide gevallen zullen wel betrekking hebben of overboord gooid voedsel van schepen.

(Naar Hartog & Holthuis, 1951)

De soort is echter ook bij herhaling levend waargenomen in Europa. Holthuis (1969) geeft een overzicht van de situatie aan het einde van de zestiger jaren. De meeste vondsten betroffen alleenstaande gevallen in de omgeving van drukke zeehavens : aan de Atlantische kust van Frankrijk in 1900 te Rochefort (het oudste gegeven) en in 1960 aan de monding van de Gironde; in Nederland in de omgeving van Amsterdam (Zaan, Noordzeekanaal) in 1932, 1934 en 1951; in Denemarken in de Sont bij Kopenhagen in 1951 en in Duitsland bij Cuxhaven in de monding van de Elbe in 1964. In de Middellandse Zee zijn er losse waarnemingen van Venetië (1949, 1950) en Genua (1964, 1965), ook belangrijke havens. In de oostelijke helft van de Middellandse Zee is de situatie totaal anders. Daar heeft de soort zich sinds de tweede wereldoorlog definitief gevestigd en wel zo snel en met zo'n succes dat ze al een tijd commercieel bevestigd werd eer de wetenschappers zich realiseerden wat er gebeurde.

De laatste 15 jaar wijzen ook waarnemingen in West-Europa er op dat de soort, vooral in de zuidelijke Noordzee, voet aan wal - een uitdrukking die met betrekking tot een zeeorganisme

moeilijk te hanteren is, maar voor een estuariumsoort als deze nog net kan - begint te krijgen.

Dat er iets in de lucht hangt, is wel duidelijk. Tijdens het opstellen van de tekst raakten mij toevallig nog vier waarnemingen bekend! Die noopten mij zelfs de oorspronkelijke titel van dit verhaal te wijzigen.

Het begon al in 1968, toen op 19 januari een groot volwassen vrouwtje in volle zee, 25 mijl NW van IJmuiden, gevangen werd (Holthuis, 1969). Dan is het wachten tot 4 september 1973, toen een mannetje in de Westhaven van Terneuzen werd gevonden. In september 1975 wordt de soort voor het eerst aan de Engelse kust gevangen, in het Nauw van Kales (Ingle, 1980; Clark, 1984). Op 15 en 25 september 1978 en 9 oktober 1980 wordt opnieuw in de Westhaven van Terneuzen telkens een mannetje waargenomen. Op 1 december 1980 wordt een vrouwtje aangetroffen in het kanaal Gent-Terneuzen, te Sluiskil, vlakbij de Belgische grens. Nog in 1980, op 15 oktober, wordt de soort een stuk stroomopwaarts in de Westerschelde, bij Perkpolder, waargenomen (Adema, 1982).

Met de wetenschap in het achterhoofd dat de soort in Amerika een estuariumbewoner is, wordt zo'n reeks waarnemingen in een gebied als de Westerschelde toch verdacht. Waarom worden geen vondsten van andere drukke zeevaartroutes of -havens gemeld? De vangst op 16 oktober 1982, door een garnalenvisser, van een vrouwtje met eieren, NW van Terneuzen, gooit nog wat olie op het vuur (Adema, 1983). Vondsten van juvenielen lijken nog maar een kwestie van tijd.

Op 18 augustus 1982 wordt het tweede Engelse exemplaar door een hengelaar gevangen in de Trent, een zijrivier van de Humber, ook een groot estuarium (Clark, 1984).

In een brief van 11 maart 11. schrijft C. d'Udekem d'Acoz dat de afgelopen zomer een kind naar hem kwam die zei dat het een vreemde blauwe krab had gezien op 14 augustus 1984. Toen hij het kind aan de hand van zowel levend materiaal (o.a. Gewone en Fluwelen Zwemkrab) als afbeeldingen uit de KNNV-tabel (Holthuis & Heerebout, 1976) verder ondervroeg, wees het met zekerheid *Callinectes sapidus* aan. Dit zou de eerste Belgische vondst zijn! Het lijkt mij in elk geval erg aannemelijk.

Kort na de jaarvergadering ontving ik een gegeven via J. Crémer (Univers Sous-marin, Koksijde) dat in oktober 1984 een exemplaar van een 10 cm breedte voor Malo-les-Bains gevangen was door een garnalenvisser. Het dier werd naar het Aquarium van Duinkerke gebracht, maar was dood bij aankomst.

Ook elders werden in 1984 nog waarnemingen gedaan. Adema (1984) vermeldt een vangst bij IJmuiden in het najaar '84 en in de Waddenzee in november '84.

Deze 14 gevallen in de periode '68-'84 staan in schril contrast met de 7 tussen 1900-1968. Vooral het feit dat in 1984 op verspreide plaatsen vondsten werden gedaan en de soort in 1982 in minstens twee estuaria vastgesteld werd, doet sterk vermoeden dat de soort zich in de zuidelijke Noordzee aan het vestigen is of gevestigd heeft.

In Amerika trekt de soort naar dieper, zout water om zich voort te planten. De Westeuropese gegevens passen mooi in dit patroon: zomer in brakwater, najaar en winter in zoutwater.

In ons land dient vooral naar de soort uitgekeken te worden in het kanaal Gent-Terneuzen en bij Antwerpen. Verder kan ze uiteraard voorkomen in de kustwateren en -havens.

Graag ontvang ik gegevens als plaats, datum, grootte, geslacht,... mocht u het dier ontmoeten en indien mogelijk ook het dier zelf. Momenteel beschikken we voor ons land alleen over de mededeling van een kind. Wees wel op uw hoede: de Blauwe Zwemkrab kan erg aggressief uit de hoek komen.

SUMMARY

In 1984 *Callinectes sapidus* was observed in northern France, the Netherlands (North Sea, Waddensea) and very probably in Belgium. After a series of observations in the river Scheldt (e.g. an egg-bearing female) and a record in the Humber estuary, it seems possible that the Blue Crab is settling or has settled in the southern North Sea.

REFERENTIES

- Adema, J.P.H.M., 1982. De blauwe zwemkrab, *Callinectes sapidus*, in Nederland. Het Zeepaard, 42(1): 6-9.
- , 1983. Nogmaals de blauwe zwemkrab, *Callinectes sapidus*. Het Zeepaard, 43(1): 14.
- , 1984. De blauwe zwemkrab, *Callinectes sapidus* Rathbun, 1896. Vita marina, geleedpotigen: 67-70.
- Clark, P., 1984. Recent records of alien crabs in Britain. Naturalist, 109: 111-112.
- Gosner, K.L., 1979. A field guide to the Atlantic seashore. 329 pp. Houghton Mifflin Company, Boston.
- Holthuis, L.B., 1969. Enkele interessante Nederlandse Crustacea. Zool. Bijdr. Leiden, 11: 34-58.
- Ingle, R.W., 1980. British Crabs. 222 pp. BM(NH) & Oxford U.P.